

การแข่งขันทางอำนาจสหรัฐฯ - จีน สู่บริบทของสงครามเย็น ครั้งที่ ๒

จีนและสหรัฐฯ มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในระดับเอกอัครราชทูตอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๗๙ เป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปี ความสัมพันธ์ของจีนและสหรัฐฯ อยู่ในสถานะมิตรที่ดีต่อกันแต่ความสัมพันธ์ของมิตรทั้งสองเริ่มมีรอยร้าว เมื่อจีนผงาดขึ้นมา (Rise of China) มีอิทธิพลทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของโลกมากขึ้น ทำให้สหรัฐฯ มีความกังวลว่าสถานะของความเป็นชาติมหาอำนาจหนึ่งเดียวของโลก จะไม่เป็นเช่นเดิมเหมือนที่ผ่านมา ทำให้ความสัมพันธ์ของชาติทั้งสองกลายเป็นคู่แข่งที่ทรงอิทธิพลที่สุดของโลกในปัจจุบัน ความขัดแย้งถูกพัฒนาสู่การแข่งขันทางอำนาจในทุกมิติ

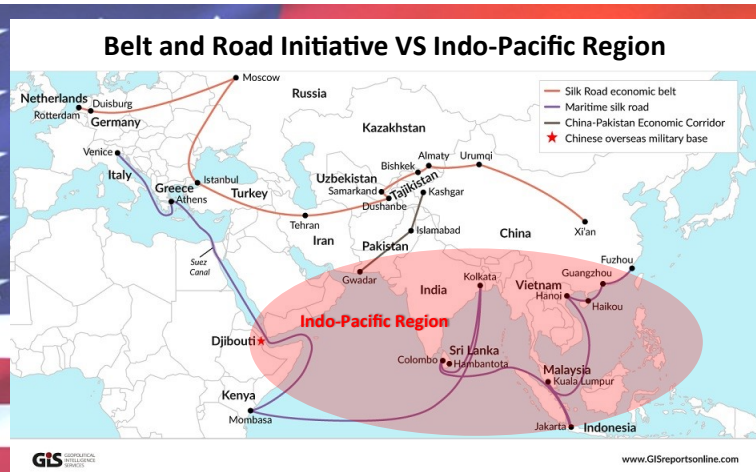
* สงครามเย็นครั้งที่ ๒ สหรัฐฯ - จีน

ภัยจากการผงาดขึ้นมาของจีน (Rise of China) ถือเป็นการทำลายชาติมหาอำนาจเดิมอย่างสหรัฐฯ ผู้การต่อสู้และขึ้นเพื่อช่วงชิงอำนาจระหว่างกัน และสหรัฐฯ ยังคงดำเนินนโยบายเพื่อสกัดกั้นจีนในทุกมิติอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ด้านความมั่นคง สหรัฐฯ ดำเนินนโยบายปิดล้อมจีนตามยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก ซึ่งสหรัฐฯ ได้มีการเพิ่มศักยภาพทางทหาร โดยการแสวงหาพันธมิตร และการเพิ่มงบประมาณทางการทหารเพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้กองทัพสหรัฐฯ เพื่อทั้งนี้สหรัฐฯ มีความร่วมมือทางทหารกับชาติพันธมิตรที่เข้มแข็งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มากกว่าจีน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มควอด (Quad) ที่มีเป้าหมายร่วมกันคือ การทำให้พื้นที่บริเวณทะเลจีนใต้มีเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of navigation) และยังมีชาติสมาชิกอาเซียนอีก ๔ ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม บรูไน และมาเลเซีย ที่ต่างมีข้อพิพาทกับจีนกรณีการอ้างสิทธิ์ในพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าวด้วยเช่นกัน การวางกำลังทางทหารของสหรัฐฯ จะมีผลกระทบโดยตรงกับยุทธศาสตร์โครงการ BRI ในเส้นทางทะเลของจีน ซึ่งจีนเองก็มีการเพิ่มเงินงบประมาณเพื่อพัฒนากองทัพ เริ่มมีการจัดการซ้อมรบร่วมชาติพันธมิตร ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในโครงการ BRI ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพทางทหารให้มีความมั่นคงตลอดเส้นทางเดินทะเล ได้แก่ การลงทุนในโครงการท่าเรือน้ำลึกสีหนุวิลล์ ในกัมพูชา ท่าเรือน้ำลึกจือกั๋ว (Kyaukpy) ในเมียนมา ท่าเรือน้ำลึกฮัมบันโตตา (Hambantota) ในศรีลังกา ท่าเรือกวาดาร์ (Gwadar) ในปากีสถาน ฐานทัพเรือโดราเลห์ (Doraleh) ในจิบูตี

ด้านเศรษฐกิจ จีนในฐานะประเทศที่มีเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับสองของโลกและมีแนวโน้มที่จะขยับขึ้นเป็นอันดับหนึ่งซึ่งสหรัฐฯ ยกที่ยอมรับการสูญเสียสถานะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจไปได้อย่างง่ายจึงประกาศทำสงครามการค้ากับจีน แต่ด้วยเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ก็มีการพึ่งพาจีนเป็นส่วนใหญ่ทั้งภาคการผลิตของอุตสาหกรรม การบริโภคสินค้า และบริการราคาถูกจากจีน อีกทั้งจีนเป็นผู้ถือครองพันธบัตรของรัฐบาลสหรัฐฯ รายใหญ่ที่มีมูลค่ากว่า ๑.๗ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จึงมีผลทำให้สหรัฐฯ ต้องพิจารณานโยบายทางด้านเศรษฐกิจที่มีต่อจีนอย่างรอบคอบ

ด้านเทคโนโลยี สถานการณ์การแข่งขันความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีระหว่างสหรัฐฯ และจีนยังคงเป็นอีกหนึ่งประเด็นหลัก ทั้งระบบ 5G และการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) จากที่คณะกรรมการกลางกำกับดูแลกิจการสื่อสารของสหรัฐฯ (Federal Communications Commission หรือ FCC) ระบุว่าอุปกรณ์ 5G ที่ผลิตโดยบริษัทหัวเว่ย (Huawei) และแซดทีอี (ZTE) เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติต่อเครือข่ายการสื่อสารรวมถึงระบบเครือข่าย 5G ของสหรัฐฯ และยังกล่าวหาว่าทั้งสองบริษัทนี้เป็นเครื่องมือทางทหารที่ทำงานร่วมกับหน่วยข่าวกรองของรัฐบาลจีน รวมถึงการจารกรรมข้อมูลส่วนบุคคล การโจมตีทางไซเบอร์ และการขโมยทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยีจากบริษัทของสหรัฐฯ เป็นต้น ในส่วนของการพัฒนา AI ที่ทั้งสหรัฐฯ และจีนที่ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาไว้เหมือนกัน แต่โดยองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนา AI คือข้อมูล (Data) หากใครสามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากกว่าก็จะสามารถพัฒนาเทคโนโลยี AI ได้ทันสมัยมากกว่า จากเหตุผลดังกล่าวจึงนำไปสู่การกีดกันเทคโนโลยีจีนของสหรัฐฯ อาทิ โทรศัพท์สมาร์ตโฟนหัวเว่ย แอปพลิเคชัน TikTok เป็นต้น

การเมือง การแทรกแซงสถานการณ์การประท้วงในฮ่องกง ที่สหรัฐฯ ได้แสดงการสนับสนุนแนวคิดของกลุ่มผู้ชุมนุมในฮ่องกงอย่างต่อเนื่อง ทั้งการบังคับใช้กฎหมายสนับสนุนประชาธิปไตยในฮ่องกง และการยุติการให้สถานะพิเศษด้านการศุลกากรและการค้าแก่ฮ่องกง แม้ว่าฮ่องกงจะเป็นตลาดทุนขนาดใหญ่แต่รัฐบาลจีนก็ได้มีการทบทวนกฎระเบียบเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนในจีนเพื่อเป็นการผลักดันการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปตามหัวเมืองใหญ่ อาทิ ปักกิ่ง เล็นเจิน เซียงไฮ้ และเมืองอื่น ๆ ทำให้ตัวเลขทางเศรษฐกิจของฮ่องกงลดลงอย่างต่อเนื่อง หากในอนาคตสถานการณ์ทางการเมืองในฮ่องกงทวีความรุนแรงขึ้นจีนก็จะได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจไม่มากนักเมื่อเทียบกับบริษัทสหรัฐฯ และชาติตะวันตก

สังคมและวัฒนธรรม สหรัฐฯ กำหนดให้สถาบันขงจื้อศูนย์สหรัฐฯ มีสถานะเทียบเท่าองค์กรผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศ โดยอ้างว่าสถาบันดังกล่าวได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลจีน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อของพรรคคอมมิวนิสต์จีน รวมถึงชาติพันธมิตรของสหรัฐฯ อีกหลายประเทศที่เริ่มทบทวนบทบาทของสถาบันขงจื้อที่อยู่ในประเทศตนด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่ารัฐบาลจีนจะออกมาระบุว่าสถาบันดังกล่าวเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของประชาชนโดยเฉพาะด้านภาษาที่มีความจำเป็นอย่างมากในพัฒนาการด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ และไม่มีเกี่ยวข้องข้องในการเมืองจีนก็ตาม

* บทวิเคราะห์

สงครามเย็นระหว่างสหรัฐฯ และจีน มีรูปแบบแตกต่างกับสงครามเย็นระหว่างสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นสงครามเย็นที่มีการใช้กำลังทางทหาร (Hard Power) แต่สงครามเย็นสหรัฐฯ - จีน เกิดจากความต้องการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจผ่านโครงการ BRI ของจีน ที่ใช้อำนาจอ่อน (Soft Power) ในการรวบรวมทรัพยากรและแหล่งลงทุนด้วยนโยบายการทูตเชิงรุก ซึ่งเป็นการท้าทายสถานะของชาติมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ขยายตัวไปในทุกมิติ ในศึกชิงความเป็นหนึ่งของสองชาติมหาอำนาจไม่ใช่เรื่องง่าย ด้วยเหตุผลที่ทั้งสองชาติต่างมีความเข้มแข็งในมิติที่ต่างกัน

ด้านความมั่นคง สหรัฐฯ อยู่ในสถานะที่เป็นต่อจีนอยู่มาก ทั้งในแง่ของอาวุธ กำลังพล และความร่วมมือกับชาติพันธมิตร ถึงแม้ว่าจีนจะมีการเพิ่มงบประมาณด้านการทหารเพื่อพัฒนากองทัพให้มีความทันสมัยก็ตาม แต่หลายประเทศในทะเลจีนใต้ที่มองว่าจีนเป็นภัยคุกคามล้วนแต่เป็นชาติพันธมิตรที่สหรัฐฯ ให้พร้อมสนับสนุนทั้งสิ้น

ด้านเศรษฐกิจ จีนมีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับสองของโลก จากการที่จีนอัตราการบริโภคภายในประเทศสูงและยังสามารถขยายตลาดเพื่อการส่งออกสินค้าผ่านเส้นทาง BRI ที่มีการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมทั้งทางบก ทางทะเล และระบบราง และจีนยังเป็นห่วงโซ่อุปทานที่ใหญ่ ทำให้หลายชาติยังคงต้องพึ่งพาจีนรวมถึงสหรัฐฯ ด้วย

สังคมและวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าจีนจะมีประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมที่ยาวนานที่ผ่านมาจีนอยู่ในช่วงของการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุด สหรัฐฯ ถือเป็นเจ้าแห่งวัฒนธรรมสามารถพัฒนาให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ รวมถึงระบบการศึกษาอีกด้วย

ด้านเทคโนโลยี เดิมสหรัฐฯ เป็นประเทศที่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ให้เกิดขึ้นบนโลกเสมอ แต่ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดของจีน อาจทำให้สหรัฐฯ สูญเสียสถานะดังกล่าวไป โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่มีข้อมูลเป็นทรัพยากรหลักในการพัฒนาซึ่งจีนมีความได้เปรียบในส่วนนี้มาก

การเมือง สหรัฐฯ มีระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ประชาคมโลกยอมรับมากที่สุดทั้งในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ส่วนจีนยังมีจุดอ่อนในเรื่องของการเป็นเผด็จการคอมมิวนิสต์ ดังนั้นสหรัฐฯ ยังคงยกประเด็นในเรื่องของสิทธิเสรีภาพ และด้านมนุษยธรรม โดยเฉพาะชาวฮ่องกงและชาวอุยกูร์ ขึ้นมาโจมตีที่นำไปสู่มาตรการคว่ำบาตรเงินของสหรัฐฯ

* แนวโน้มสถานการณ์

๑. ในอนาคตจีนและรัสเซียมีการเสริมสร้างความร่วมมือ และแสวงหาความร่วมมือจากชาติพันธมิตร เพื่อจะขยายโครงการ BRI ทางบกผ่านทวีปยูเรเชียมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกปิดล้อมทางทะเลจากสหรัฐฯ และชาติพันธมิตร

๒. ระบบอำนาจของโลกมีการเปลี่ยนแปลง โดยแต่ละมหาอำนาจจะมีความเข้มแข็งในมิติที่แตกต่างกัน มีการแข่งขันทางอำนาจในมิติที่ซับซ้อนกันแบบผสมผสาน ไม่มีการกดดันประเทศเล็ก ๆ ให้เลือกข้างอย่างชัดเจน และสถานการณ์ความขัดแย้งจะยืดเยื้อ ไม่มีผู้แพ้ผู้ชนะเหมือนกับสงครามเย็นครั้งที่ผ่านมา

๓. การดำเนินนโยบายการต่างประเทศของสหรัฐฯ ภายหลังจากเลือกตั้ง หากนายโดนัลด์ ทรัมป์ ได้รับเลือกตั้งแนวโน้มของสถานการณ์จะรุนแรงขึ้นแต่จะไม่มีการใช้กำลังทางทหารเข้าเผชิญหน้ารบกันโดยตรง แต่หาก นายโจ ไบเดน ชนะการเลือกตั้ง อาจเห็นบรรยากาศของการร่วมมือที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขการจำกัดการขยายอิทธิพลของจีน

* ข้อเสนอแนะ

ไทยและอาเซียนควรดำเนินนโยบายการต่างประเทศตามหลักการในเอกสารมุมมองของอาเซียนต่อแนวคิดอินโด-แปซิฟิก (ASEAN Outlook on the Indo-Pacific) เพื่อรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) ผ่านความร่วมมือทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ความร่วมมือทางทะเล การเชื่อมโยง เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของยูเอ็น ปี ๒๕๓๓ และ ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ให้มีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อแสดงให้ชาติมหาอำนาจทั้งสหรัฐฯ และจีน ตลอดจนชาติพันธมิตรเห็นว่า ไทยและอาเซียนยึดมั่นในหลักการดังกล่าวในการเสริมสร้างความร่วมมือภายใต้ผลประโยชน์ที่ร่วมกันของอาเซียน ในส่วนของกองทัพควรเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคตามแถลงการณ์ร่วมการประชุม รมว.กท.อาเซียน และประเทศคู่เจรจา ภายใต้อกรอบความร่วมมือ ADMM-Plus ให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม

อ้างอิง

- http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AboutStudent/Document/Hist_ModernWorld/Century20th/pdf/ColdWar6.pdf
- <http://www.drprapat.com/%E0%B8%AA%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%A2%E0%B9%87%E0%B8%99-2020/>
- <https://www.isranews.org/isranews-article/77415-cu-77415.html>
- <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG191118193822155>
- https://www.xinhua.com/po/128049_20200804

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC Focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายัง คณะผู้จัดทำ (ศศย.สปท.) T/F : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕-๑๖

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม/เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

การเมือง   เศรษฐกิจ   สังคม   วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี   การทหาร   พลังงาน/สิ่งแวดล้อม

อื่น ๆ .....

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม .....

บทวิเคราะห์โดย จำอากาศเอกหญิง สุวิมล สารโกศล พรนวม